

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. In quo consistat beatitudo objectiva hominis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

In Articulo 8. inquit, an in illo ultimo fine (scilicet Deo, quem Iulii & Sancti sibi constitunt) alix creaturæ conveniant? Et responder, quod si loquamur de re ipsa quæ est finis ultimus, idem est finis ultimus hominis, & omnium aliarum rerum: cum enim omnia quæ sunt in mundo, sint producta à Deo, & omnia quæ Deus produxit, in seipsum sicut in finem ordinaverit, juxta illud Proverb. 16. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus; omnes res mundi respiciunt Deum ut finem ultimum, & in ejus gloriam ordinantur.* Si verò finis ultimus sumatur pro actione quâ possidetur (quæ finis formalis appellari solet) in illo non communicant creaturæ irracionales: quia Deus non possidetur nisi per actus cognitionis & amoris, quorum creaturæ irracionales incapaces sunt. Pro cuius explanatione

Advertendum est, consecutionem ultimi finis veri, qui est Deus, tripliciter posse contingere, seu triplicem gradum habere. In primo gradu est consecutio per claram Dei visionem, & consecutionem ejus, quam habent Beati in patria. In secundo gradu est consecutio per cognitionem & amorem Dei, sive naturalem, sive supernaturalem extra ejus visionem, in qua consistit beatitudo naturalis vel supernaturalis, quam creatura intellectualis potest habere in via. In tertio gradu est consecutio alicujus boni, quod est participatio quædam perfectionis divinæ, juxta quam creatura aliquo modo assimilatur Deo; & hoc tertio modo omnes creaturæ, etiam sensu & cognitione carentes, Deum quodammodo consequuntur, in quantum attingendo suam perfectionem, illum modo sibi possibili participant. Cum ergo D. Thomas asserit, quod si loquamur de ultimo fine, quantum ad assecutionem ejus, sic creaturæ irracionales non conveniunt in ultimo fine hominis, hoc debet intelligi de assecutione perfecta, quæ fit per cognitionem & amorem, non autem de imperfecta, quæ fit per imitationem quandam & participationem perfectionis divinæ: in ea enim, ut diximus, omnes creaturæ, etiam irracionales & insensibiles, conveniunt. Unde Boëtius egregio & elegantissimi discursu probat, Deum omnia quæ extra se profert, ad se ut finem ultimum reducere, tanta necessitate, ut nisi id faceret, omnia illico in nihilum relaberentur. Ecce ejus verba:

*Sedet interea conditor altus,
Rerumque regens flectit habenas,
Rex & Dominus, fons & origo,
Lex & sapiens arbiter aequi.
Et que motu concitat ire,
Sistit retrahens, ac vaga firmat.
Nam nisi rectos revocans itus,
Flexos iterum cogat in orbes,
Quæ nunc stabilis continet ordo,
Disseptra suo fonte sarscant.
Hic est cunctis communis amor,
Repetuntque boni sine veneri:
Quia non aliter durare queant,
Nisi converso rursus amore,
Resuam causam qua dedit esse.*

DISPUTATIO II.

De beatitudine objectiva hominis.

Ad questionem 2. D. Thomæ.

POST absolutam disputationem de ultimo fine, restat agendum de beatitudine hominis in particulari, quæ definitur à Boëtio: *Status omnium honorum aggregatione perfectus.* Similem definitionem tradit Augustinus 7. de civit. cap. 1. asserens beatitudinem esse *rerum operandarum cumulatam plenitudinem.* Quæ definitiones videntur desumptæ ex Cicerone 3. Tuscul. quæst. ubi dicit beatitudinem esse *bonorum omnium, secretis omnibus malis, cumulatam completionem*: & ex Platone, asserente beatitudinem esse *bonum ex omnibus bonis aggregatum.*

Porro hæc omnes definitiones solum materiam beatitudinis tradunt, non autem formalem ejus rationem assignant: sed restat inquirendum, cur illa bonorum plenitudo, beatitudinis nomen sortiatur. Quare optima beatitudinis definitio est quam tradit D. Thomas hic artic. 1. dicens illam esse *bonum totaliter quietans & satians appetitum*: quod de appetitu rationali, seu per rectam rationem regulato intelligendum est: non verò de appetitu irrationali & inordinato; quia in satietate talis appetitus non veram beatitudinem, de qua hic loquimur, sed summa peccati miseria consistit.

Dividitur autem beatitudo sic descripta, in naturalem, & supernaturalem: naturalis est illa quæ naturæ humanæ proportionatur, seu ad quam homo per principia suæ naturæ pervenire potest: supernaturalis verò est quæ naturam hominis excedit, & quam homo solâ virtute divinâ, & auxilio supernaturali consequi valet. Utraque deinde subdividitur in beatitudinem hujus vitæ, quæ est imperfecta, & solum inchoata, & beatitudinem patriæ, quæ est perfecta & consummata: item in essentialem, quæ versatur circa objectum beatificum, scilicet Essentialiam Divinam, & accidentalem, quæ circa alia objecta inferiora se extendit, ut intuitio corporis Christi in celo, cognitio creaturarum extra verbum, gloria corporis beati, & similia. Denique in objectivam, quæ est illa res, in cuius adceptione appetitus hominis perfecte satiatur & quiescit, ac formalem, quæ est operatio illa quâ apprehenditur & possidetur summum bonum, seu res illa quæ beatitudo objectiva appellatur. In hac ergo disputatione agemus solum de beatitudine objectiva, in sequenti verò de formali.

ARTICULUS PRIMUS.

In quo consistat beatitudo objectiva hominis?

VARIA fuerunt in hac controversia Philosophorum placita: Augustinus enim 19. de civit. cap. 1. refert ex Marco Varrone ducentas

tas octoginta de summo bono sententias: veteramen omnes possunt ad tres classes reduci, juxta distinctionem illam bonorum, quam primò tradiderunt Academici, teste Cicerone 1. Academ. quæstionum, deinde Aristoteles 1. libro magnorum moralium cap. 3. Bona enim hominis sunt triplicis generis, scilicet bona animæ, bona corporis, & bona exteriora, sive fortunæ. Bona fortunæ sunt divitiæ, honores, gloria, potestas, & quæ sub his continentur. Bona corporis, sunt valetudo, robur, pulchritudo, voluptas, & quæ ad hæc reduci possunt. Bona verò animæ sunt virtutes & scientiæ, & quæ ad eas conducunt. Ut ergo omnes antiquorum Philosophorum errores penitus excludantur, per hæc tria bonorum genera breviter discurrendum est, ac demonstrandum in nullo eorum veram hominis felicitatem posse consistere.

§. I.

Beatitudo non consistit in bonis fortune.

Dico primò, beatitudinem objectivam hominis non posse consistere in bonis fortunæ. Ita D. Thomas hic art. 1. & tribus sequentibus.

2. Probatum breviter: Beatitudo, cum sit maxima hominis perfectio, debet esse bonum homini intrinsicum, ipso homine superius & excellentius, firmum ac stabile, & ejus appetitum perfectè satiare: bona autem fortunæ sunt purè externa, homine inferiora, & ei deservientia tanquam media ad vitam sustentandam, insuper cito transeunt ac dilabuntur, ejusque appetitum non satiant; *Avarus enim non impletur pecuniâ, ut dicitur Eccles. 5. & ut ait Bernardus, Non plus satiatur cor hominis aurò, quàm corpus aurâ:* Ergo in illis objectiva hominis beatitudo non potest consistere.
3. Deinde beatitudo non est communis bonis & malis, sed determinatè bonum reddit habentem: At bona fortunæ, ut divitiæ, honores, potentia, &c. bonis & malis, justis & peccatoribus, regibus & tyrannis communia sunt, illisque potest homo bene vel male uti, ut experientia constat: Ergo in bonis illis objectiva hominis beatitudo consistere nequit.
4. Item beatitudo possessa affert omnia bona, & excludit omnia mala, ut constat ex ejus definitionibus supra adductis: Arverò bona fortunæ, nec omnia bona affert: v. g. valetudinem, aut sapientiam, juxta illud Proverbiorum 17. *Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit.* Nec omnia mala excludunt, quin potius multas pariunt curas & afflictiones; nam ut ait Bernardus Epist. 105. *Possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant:* & propterea Christus Lucæ 8. divitias spinas appellat, quia (inquit Gregorius homil. 15. in Evangel.) *cogitationum suarum punitionibus mentem lacerant.* Unde egregiè Cyprianus ad Donatum: *Quos felices opinaris, insinua ac sine terminis rura latius porrigentes, quibus argenti & auri maximum pondus &c. hos inter divitias suas trepidos, cogitationis incerta sollicitudo disceruat, ne prado rasser, ne percussor infestet, ne inimica cuiusque locupletioris invidia, calumniosis litibus inquietet. Non cibus securè somnusque contingit. Suspirat ille in convivio, bibit licet in gemma; & cum epulis marcidum corpus, thoris mollior alto sinu condiderit, vigilat in*

A pluma; nec intelligit miser speciosa sibi esse supplicia, aurò se alligatum teneri, & possideri magis quam possidere divitias. Belle quoque Regius P'ales divitias avaros, viros divitiarum appellavit, non divites viros, ut ostenderet eos non esse possessores divitiarum, sed à divitiis suis possideri, ut rectè annotavit D. Ambrosius libro de Naboth, cap. 15.

Denique ut discurret D. Thomas hic art. 1. 5. in argumento *sed contra*, Bonum hominis in retinendo beatitudinem magis consistit, quam in emitendo ipsam: divitiæ autem, ut ait Boetius, *effundendo magis quàm conservando melius nitentur:* unde Apostolus ad Philipp. 3. de bonis temporalibus loquens, ait: *ea arbitror ut stercorea:* mirum quia hæc congregata ferent, effusa verò ac super terram dispersa eam germinare, ac fructum copiosum afferre faciunt: Ergo beatitudo hominis in divitiis & bonis fortunæ non potest consistere.

Idem dicendum de honoribus, dignitatibus, ac seculari potentia: nam hæc etiam bona sunt purè externa, & humani cordis famem non satiant, sed acunt, & ut ait Seneca ad Polibium: *Cum labore possidentur, cum invidia consistunt, eosque ipsos quos exornant, onerant & premunt.* Illa etiam lubrica sunt, fluxa, caduca, & transitoria. Unde mundi gloria ac potestas Jacobi 4. vocatur, *Vapor ad modicum parens:* & Sap. 5. dicitur, *Quali umbra transiens.* Item Daniel 7. terrena regna marinis fluctibus comparantur, *V. di. & ecce quatuor venti pugnant in mari magno:* quia (inquit Theodoretus) sicut marini fluctus, pro vario ventorum flatu, hic illicque fluunt & resuunt, sic regna a gente ad gentem transeunt; Assyriorum regnum ad Perlas, Persarum ad Medos, Medorum ad Græcos, Græcorum ad Romanos, Romanorum ad Germanos & ad Turcas. Hinc etiam tot subita mortis Regum, Imperatorum, Dynastarum, quæ præter omnem expectationem levissimâ occasione contigerunt. Unde Propheta Psal. 36. *Vidi impium super exaltatum, & elevatum sicut cedros Libani, & transivi, & ecce non erat; quasi eum, & non est inventus locus ejus.* Et Sapiens Eccles. 10. *Rex hodie est, & cras morietur.*

Nec in prophana tantum, sed in sacra etiam potestate tales mutationes videre est, sive tales eorum inopinatas mortes, qui post illam adeptam brevissimè vixerunt, & vix illius administrationem attigerunt. Exemplo mentem supremi Pontifices, qui nec integrum mensens, imò nec hebdomadam integram sui Pontificatus numerare poterunt. Sic Stephanus II. dies 4. Urbanus VII. dies 7. Bonifacius VI. dies 15. Cælestinus IV. dies 17. Silivius dies 20. Marcellus II. dies 21. Damasus II. dies 23. Pius III. dies 26. Leo XI. dies 27. Pontificatum tenuisse, tamque brevi spatio absolvere dicuntur. Hinc Bernardus ad Eugenium scribens, & hanc Pontificatus breviter inculcans, Ep. 237. *In omnibus operibus memento te esse hominem, inquit, & timor ejus, qui auserit spiritum Principum, semper stet ante oculos tuos. Quatorum in brevi Romanorum Pontificum mortis tuis oculis aspexisti? Ipsi te prædecessor tui certissima & citissima decessione admonerunt; & modicum tempus dominationis eorum, paucitatem dierum tuorum nuntiet tibi. Augi proinde meditatione, inter huius præsentis gloria blandimenta, memorare novissima tua: quia quibus successivim memorati, ipsos sine dubio sequeris ad mortem, &c.*

Et propter hoc refert Bellarminus libro 3. de summo Pontifice capite 24. ubi & citat librum primam sacramentorum, quod in promotione summi Pontificis incenditur stupa coram eo, & dicitur ei: *Sic transi gloria mundi: scilicet ut hoc symbolo moneatur, quam brevi sit fructus illa gloria, in quam eum Pontificia dignitas evehit, memineritque vicina mortis, quæ totam illam pompam brevi dissipatura est.* Ad quod idem pertinet, quod mox accipias claves, velut symbolum Pontificiæ potestatis, alteri tradit, ut nimirum significet se potestatem, cuius indicia sunt, non diu servaturum. *Omnia sunt hominum tenui pendencia filo, Et subito casu, quæ valuere, ruunt.*

§. II.

Beatitudo in bonis corporis consistere nequit.

Secundo, Beatitudinem in aliquo corporis bono, præsertim in voluptate, non posse consistere. Ita S. Thomas art. 5. & 6.

Probatur prima pars: Beatitudo cum sit ultimus finis, non debet ad aliquid aliud ordinari: Sed omnia bona corporis ordinantur ad bona animæ, licet ad finem, quia ut ait S. Doctor hic art. 5. *Ipsam corpus est propter animam, sicut materia propter formam, & instrumenta propter motum, ut per ea suas actiones exercat:* Ergo beatitudo in bonis corporis nequit consistere.

Confirmatur: quia hæc bona communia sunt hominibus & brutis; imò in brutis sæpe reperiuntur perfectiori modo, quam in hominibus, ut vita longior, valetudo firmior, vires majores, sensus acutiores. Unde Seneca: *Ratio perfecta proprium hominis bonum est; cætera illi cum animalibus communia sunt: est fortis, & leones formosus est, & pavones: velox est, & equus: habet vocem, sed quanto clarior canes, acutior aquila, graviorem tauri, dulciorem & suaviorem lusciniæ?* Ad hoc etiam, quod bona corporalia cito transeunt; beatitudo autem incorruptibilis est.

Secunda pars, quod scilicet beatitudo in voluptatibus carnis non possit consistere, ostenditur contra Epicureos, felicitatem hominis in prædictis voluptatibus collocantes; & contra Saracenos, & Mahometanos, qui beatitudinem in vitam hujus, sed etiam vitam futuram, constitunt in commestrationibus, fornicationibus, & alijs carnalibus oblectamentis; & denique contra Cerinthum, & eius discipulos, qui (teste D. Thoma 3. contra Gent. cap. 27.) se in ultima felicitate post resurrectionem mille annos in regno Christi secundum carnales ventris voluptates fabulabantur futuros, unde & Christiani, quod idem est latine ac millenarij, sunt appellati. Probat, inquam hæc pars: Felicitas, cum sit maxima hominis perfectio, debet illi convenire secundum id, quod est nobilissimum in ipso: Atqui voluptates carnis conveniunt homini non secundum intellectum, qui est nobilissima ipsius potentia, sed solum secundum sensum: Ergo in illis ejus beatitudo non consistit.

Confirmatur: nam (ut dicitur D. Thomas loco citato) *Summa perfectio hominis esse non potest in hoc, quod conjungitur rebus inferioribus, sed per hoc, quod conjungitur alicui rei altiori; finis enim est melior eo, quod est ad finem: delectationes carnis præmissæ consistunt in hoc, quod homo secun-*

Adm sensum conjungitur aliquibus se inferioribus, scilicet sensibilibus quibusdam: non est igitur in talibus delectationibus felicitas ponenda. Unde belle Seneca epistola 74. *Quid mihi voluptatem nominas? hominis bonum quero, non pecudis, aut bellæ, quibus ventis laxior est, & ad percipiendas corporis voluptates aptior. Illa cibo avidius utuntur, Venere non æque satigantur.* Addit Simplicius, sapientissime hoc à natura constitutum esse, nempe carnales delicias cito transire, usque suo perire, ne diu insanabilem: voluptas enim brevis infania est.

Secundo probatur eadem pars: Finis ultimus ad ulteriorem finem non est ordinabilis: delectationes autem tactus, & gustus ordinantur ad aliquem finem, scilicet ad conservationem corporis, & ad prolis generationem, suntque veluti condimenta, seu accessoria boni honesti; & ideo provida & sapiens natura illas tanquam lenocinium & incitamentum apposuit in actibus necessarijs ad conservationem individui, & speciei, ut bruta, quæ non possunt apprehendere bonum honestum, illo delectabili traherentur. Ex quo inferes, quod non ideo res est honesta, quia delectabilis, ut volebant Epicurei, qui bonum honestum ad voluptatem ordinabant; sed potius è contrà res est delectabilis, quia honesta & conveniens natura, rationali: unde deordinatio & peccatum est creaturæ rationali aliquod opus propter delectationem, tanquam propter finem facere: tunc enim agit more brutorum, & quod in bruto est natura, in ipsa est vitium.

Tertiò suadet eadem pars ex eo, quod beatitudo, ut supra dicebamus, debet omnia mala excludere: voluptates autem corporeæ omnia mala non expellunt, sed potius multis amaritudinibus respersæ sunt. Unde belle Hugo à S. Victore: *Voluptas mel habet in ore, fel in corde, aculeum in dorso.* Et Boëtius libro 3. de Consolat.

*Habet hoc voluptas omnis,
Stimulus agit fruenter;
Apumque par volantum,
Vbi gratia mella sudat,
Fugit, & nimis tenaci
Ferit ita corda morfu.*

Denique, ut dicitur Divus Thomas hic articulo 6. Delectatio est quoddam proprium accidens, quod consequitur beatitudinem; ex hoc enim aliquis delectatur, quod habet bonum sibi conveniens: Ergo delectatio non est ipsa beatitudo hominis, sed solum aliqua ejus prosperitas. Quæ ratio convincit non solum de delectatione corporea, sed etiam de spirituali.

Dices: Dolor est summum malum: Atqui summo malo opponi debet summum bonum, Ergo delectatio, quæ dolori opponitur, debet esse summum bonum.

Item delectatio appetitur propter seipsam, & omnia alia gratiâ ipsius: Ergo est ultimus finis, ac proinde summum bonum. Utraque Consequentia patet, Antecedens probatur. Ideo appetitur bonum, ut ejus præsentia & possessione quietetur appetitus: Sed hujusmodi quies est idem quod, delectatio: Ergo omnia, propter delectationem appetuntur, ipsa verò gratiâ sui appetitur.

Ad primum argumentum respondeo, negando Antecedens: mors enim & peccatum sunt

majora

majora mala, quam dolor, cum privent majori bono, nempe vita, & rectitudine rationis, atque amicitia Dei. Item error & ignorantia, quae sunt mala nobilissima potentiae, scilicet intellectus, ejusque perfectissimo actui opponuntur, sunt peiora, quam dolor & tristitia, quae sunt mala partis sensitivae.

16. Ad secundum, nego etiam Antecedens: delectatio enim ideo appetitur, quia consequitur possessionem boni, quod desideratur, vel quia, ut supra dicebamus, est veluti condimentum boni honesti. Ad probationem in contrarium distinguenda est Major de duplici quiete appetitus: prima, est ipsa boni possessio; quae quies dicitur, quia adeptis terminis cessat motus, & mobile quiescit: Secunda vero, est illa delectatio, quae consequitur possessionem boni desiderati, illamque supponit, & quae etiam a Theologis quies, seu fructio appellatur. Si ergo sermo sit de quiete primo modo sumpta, verum est quod illa quaritur propter se: secus autem, si loquamur de quiete in secunda acceptione, illa enim non habet ex se appetibilitatem, sed ex possessione boni, quod supponit: est autem contra rationem summi boni, quod habet appetibilitatem ab alio; unde talis quies, seu delectatio non potest esse summum bonum, nec subinde hominis felicitas.

§. III.

Beatitudo in bonis anima sita non est.

17. Dico tertio: Beatitudo objectiva hominis in bonis anima non potest consistere: Ita S. Thomas art. 7. ubi sic discurret. Bonum quod est ultimus finis, est bonum perfectum, complens boni appetitum: appetitus autem humanus, qui est voluntas, est boni universalis; quodlibet autem bonum inherens ipsi anima, est bonum participatum... unde impossibile est, quod aliquod eorum sit ultimus finis hominis.

18. Probatum secundum: Bona anima, intellectu, & voluntate possidenda, sunt scientiae & virtutes: Sed haec non possunt reddere hominem totaliter perfectum, ejusque appetitum omnino satiare: Ergo in bonis anima beatitudo objectiva hominis nequit consistere. Unde idem S. Doctor opusc. 61. ad sextum gradum charitatis egregie observat, plures esse fontes, ex quibus homines hauriunt, ut sciam anima, seu naturale sciendi desiderium extinguant, nempe caelum, elementa, plantas, animalia, & alia corpora mixta; de quibus aquas sapientiae hausere Plato, Aristoteles, Democritus, alijque antiqui Philosophi, quos Apostolus mundi sapientes appellat. Verum in illis fontibus anima sitim, ac sciendi desiderium cuilibet homini naturaliter insitam extinguere non potuerunt: quia objecta illa creata summum bonum non sunt, nec primam veritatem continent.

19. Confirmatur: Ultima hominis felicitas omnem excludit laborem & tristitiam: in ascendendis autem scientijs maximus contingit labor & afflictio spiritus, juxta illud Ecclesiastici 1. In multa sapientia, multa est indignatio, & qui addit scientiam, addit laborem: Ergo in scientijs ultima hominis felicitas consistere nequit.

20. Idem dicendum est de virtutibus, Nam ut recte discurret S. Thomas 3. contra Gentes cap. 34. Felicitas humana non est ad ulteriorem finem

ordinabilis, si sit ultima: omnes autem operationes morales sunt ordinabiles ad aliquid aliud. Quod patet ex his, quae inter eas sunt praecipue: operationes enim fortitudinis, quae sunt in rebus bellicis, ordinantur ad victoriam, & ad pacem, sicut enim esset, propter se tantum bellare. Similiter operationes iustitiae ad servandam pacem inter homines ordinantur, per hoc quod unusquisque quiescit quod suum est possidet: & similiter patet in omnibus alijs. Non est igitur in operationibus moralibus ultima hominis felicitas. Unde Augustinus lib. 22. de civit. cap. 3. Praemium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit. Et tract. de Epicureis & Stoicis cap. 8. Est virtus animi res laudabilis, prudentia mala & bona discernens, iustitia sua cuique distribuens, temperantia libidines, fortitudo molestias aequanimiter sustinens. Magna res, laudabilis res: lauda Stoice quantum potes, sed dic me de habes? Non virtus animi tui te facit beatum; sed qui tibi virtutem dedit, qui tibi velle inspiravit, & posse donavit. Et capite praecedenti: Constat (inquit) ante oculos nostros tribus, Epicureo, Stoico, Christiano, interrogemus singulos: Dic Epicuree, quae res facit beatum? Respondet: Voluptas corporis. Dic Stoice? Virtus animi. Dic Christiane? Donum Dei. Demum serm. 13. de verbis Apostoli, iustus inter se comparans Epicureorum, Stoicorum, & Christianorum sectam, haec scribit: Dicebat Epicureus, mihi frui mea carne bonum est. Dicebat Stoicus, mihi frui meo mente bonum est. Dicebat Apostolus, mihi autem adhaerere Deo bonum est.

§. IV.

In nullo bono creato vera hominis beatitudo consistere potest.

Dico ultimo: In nullo bono creato, sed in solo increato vera hominis beatitudo consistit. Ita omnes Catholici speculative saltem definiunt, etsi multi eorum in praxi Epicureis, & Mahometanis adherere videantur; ita nihil voluptatis corporis additi, ac si de futuro saeculo nihil cogitantes, in illis solis suam beatitudinem collocarent.

Probatum primo conclusio ex Scriptura, dicit enim Propheta Psal. 15. Dominus pars hereditatis meae. Et Psal. 72. Quid mihi est in caelo, & a te quid volui super terram; Et iterum: Pars mea Deus in aeternum. Quibus locis nomine partis significatur pars hereditaria, & tota hereditas; ut patet ex filio prodigo, qui patri dixit: Da mihi portionem substantiae, quae me contingit: quibus verbis integram suam hereditatem postulabat. Appellat ergo Regius Propheta Deum partem suam hereditatis: quia cum ex aervo bonorum omnium, aliqui voluptates, alij divitias, alij honores pro sua parte assumpserint, ille pro se Deum solum, tanquam meliorem partem illius aervi pro sua tota hereditate elegit.

Potest etiam secundum probari conclusio ex illo Isaiae 55. ubi Spiritus sanctus a rebus creatis & temporalibus avertit hominem, & ad Deum vocat sub metaphora aquae & cibi, quae a sitientibus & esurientibus experuntur: Omnes sitientes (inquit) venite ad aquas, &c. Quare appetentes argentum non in panibus, & laborem vestrum non in satietate? Quasi dicat, omnem laborem acquirendam beatitudinis gratia assumptum, frivolum esse, si beatitudo extra Deum quaeratur, in his rebus terrenis & caducis, quae appetuntur.

ritum satiare non possunt. Unde egregie Augustinus: *Cur ergo per multa vagaris homuncio, quando bona animæ tuæ & corporis tui? ania unum bonum, in quo sunt omnia bona, & sufficit: desideras simplex bonum, quod est omne bonum, & satiare non potest.*

Ad majorem ejusdem veritatis confirmationem & intelligentiam, legendus est liber Ecclesiasticus: nam ut sapienter observavit Canus lib. 9. de locis Theologicis cap. 9. præcipuus hujus libri scopus est ostendere, hominis beatitudinem non consistere in aliquo bono creato, sed in solo Deo; ad quod statim capite 1. hoc proponit fundamentum: *Vanitas vanitatum & nihil aliud nisi vanitas: hoc est, omnia bona creata non solum vana, sed etiam vanissima sunt, ut hominem faciant beatum; nam geminatio illa, in eo vanitatum, hebraïsmus est, superlativum denotans. Et S. Thomas in hac quaestione percurrit omnia bonorum genera, ostendens in nullo esse beatitudinem: sic Salomon in toto decursu illius libri, seipsum in exemplum assumens, discurret per omnia genera bonorum creatorum, quæ ipse studiosissime expertus est, & ostendit omnia vana esse ad beatitudinem conciliandam; ac tandem concludit in fine libri, dicens: *Finem loquendi pariter omnes audivimus, Deum time, & mandata eius observa: hoc est enim omnis homo: id est (inquit Hieronymus) ad beatitudinem est omnis homo: Ex quo infert Bernardus: Ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil omnis homo.**

Possit tertio probari conclusio multis Sanctorum Patrum testimoniis, quæ breviter cauti prætermittito. Unus sufficit Augustinus, qui lib. de moribus Ecclesiæ c. 8. sic ait: *Bonorum summus Deus nobis est; Deus est nobis summum bonum, nec in se remanendum nobis est, nec ultra querendum alterum: alterum enim periculosum, alterum nullum est.* Et lib. 4. Confess. cap. 5. *In seipsum homo qui scit illa (scilicet bona creata) te autem nescit: beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat: qui verò te & illa novit, non propter illa beator, sed propter te solum beatus.*

Denique eandem conclusionem triplici ratione demonstro. Prima sic breviter potest proponi: Ratio ultimi finis, & primi principij, sibi vicem correspondent, & mutuo adæquantur; juxta illud commune Philosophorum axioma: *Ordo finium respondet ordini agentium*: At esse primum principium soli Deo potest competere: Ergo & ratio ultimi finis & objectivæ beatitudinis illi soli convenit; juxta illud Apocal. 1. & 22. *Ego sum Alpha & Omega: principium & finis.*

Secunda ratio sumitur ex Divo Thoma art. 2. Beatitudo objectivæ perfecte debet nostrum quietare appetitum: At solum bonum increatum perfecte illum quietare potest: Ergo in solo bono increato consistit beatitudo. Major patet: nam beatitudo objectivæ est ultimus finis, qui talis dicitur, ex eo quod ultimo finit & terminet creaturæ rationalis appetitum. Minor vero sic ostenditur: Objectum voluntatis, quæ est humana appetitus, est bonum universale: Ergo solum bonum universale illam potest quietare: At bonum universale in solo Deo reperitur, unde Deus loquens Moyfi Exodi 3. dixit *Ego ostendam omne bonum tibi* (quæ verba de visione divinæ essentia communiter intelliguntur)

A Ergo solum bonum increatum potest hominis appetitum satiare.

Confirmatur exemplo materiæ primæ horum corruptibilium, quæ quia omnem formam sublunarem appetit, per nullam illarum potest perfecte satiari; sed tunc solum perfecte satiaretur, si vel omnes reciperet, vel aliquam eminenter alias continentem: Atqui similiter voluntas hominis appetit bonum in universali, sive ad omne bonum in appetendo extenditur: Ergo per nullum illorum quietari potest perfecte, sed solum perfecte satiabitur, si omnia bona possideat, vel aliquid in quo omne bonum eminenter contineatur; cumque ista continentia soli bono increato possit competere, consequens fit, quod solum bonum increatum possit perfecte hominis appetitum satiare.

Confirmatur amplius: Totus mundus per globum, seu circulare in figuram representatur; cor autem hominis est figuræ pyramidalis, seu triangularis, cujus basis est supra, & cuspis infra, teste experientiâ anatomicâ: Sed datò & positò circulo supra triangulum, semper aliquis angulus trianguli manet inexpletus, & per alium duntaxat triangulum repleri potest, ut demonstrant Mathematici: Ergo cor hominis per nullas creaturas in mundi globo contentas, sed solum per alium triangulum, nempe Sanctissimam Trinitatem, repleri potest.

Tertia ratio, quæ est desumpta ex parte intellectus, & quam proponit D. Thomas quæ sequenti art. 2. potest sic formari. Non minus est de ratione beatitudinis quietare perfecte intellectum, quam satiare voluntatem: At omnibus creaturis divisivè aut collectivè cognitis, intellectus non quietaretur, donec ad quidditativam Dei cognitionem perveniret: Ergo in nullo creato beatitudo objectivæ hominis potest consistere. Major patet: beatitudo enim est bonum perfecte satiativum hominis; subindeque utriusque potentia in anima ejus existentis, intellectus scilicet & voluntatis. Minor verò probatur:

D Naturale est homini, cognitis effectibus desiderare cognoscere causam, non solum quantum ad an est, sed etiam quantum ad quid est, seu habere cognitionem quidditativam illius; objectum enim intellectus est quod quid est, id est, essentia & quidditas rei, ut dicitur in 3. de anima: Ergo omnibus creaturis, quantumcumque perfecte cognitis, non quietaretur intellectus, donec ad quidditativam Dei cognitionem perveniret.

S. V.

Solvuntur objectiones.

31. Gentilium & Hæreticorum argumenta nullius ponderis sunt, & idcirco omittenda. Sed potest contra primam rationem D. Thomæ objici primò: Objectum nostræ voluntatis est bonum universale in prædicando, hoc est bonum abstractum ut sic, sicut etiam verum in communi est objectum nostri intellectus: Atqui Deus non est bonum universale in prædicando, vel in causando, id est, omnis boni perfectionem formaliter vel eminenter in se continens: Ergo ex eo quod objectum nostræ voluntatis est bonum universale, non rectè infert D. Thomas, solum Deum posse ejus appetitum perfecte satiare; sed committit æquiva-

vocationem, argumentando à bono universali in prædicando ad bonum universale in essendo, vel in causando.

32. Secundò, contra eandem rationem arguitur: Appetitus humanus est aliquid finitum: Ergo per objectum finitum satiari potest. Consequentia probatur: tum quia finitum ad sui quietem, seu satietatem nequit aliquid infinitum exposcere: tum etiam, quia appetitus humanus, ex eo quòd infinitus est, satiatur formaliter, seu tanquam per formam per aliquid finitum, nempe per visionem beatificam, vel beatificum amorem: Ergo eadem de causa poterit objective per aliquod bonum finitum satiari.

33. Hæc tamen parùm urgent, & facile dilui possunt. Unde ad primam respondetur, concessò Antecedente, negando Consequentiam; possumus enim rectè, & absque æquivocatione argumentari ab uno ad aliud, quando unum in alio continetur: quare cum tota perfectio boni universalis in prædicando contineatur eminentissimò modò in bono universali in essendo, & in causando, rectè infert D. Thomas, ex eo quòd appetitus humanus extendatur ad omne bonum, posse solum quietari possessione boni increati, quòd est universale in causando, continens in se omnis boni perfectionem, ab imperfectionibus depuratum.

34. Dices: Quietatio appetitùs fieri debet per illius objectum: Ergo si objectum appetitùs nostri non est bonum universale per causalitatem, sed per prædicationem, hoc & non illud perfecte ipsum quietare potest.

Respondeo, quòd quietatio nostri appetitùs debet fieri per illius objectum, vel per aliquid, in quo tota perfectio ejus objecti contineatur; cuiusmodi est Deus; qui universalis boni continet perfectionem.

35. Ad secundum dicendum: quòd etsi appetitus noster sit in se finitus & limitatus, est tamen in appetendo syncategorematicè infinitus, quia non tot appetit, quin plura in infinitum appetere possit; & ideo solum per infinitum bonum potest quietari. Unde concessò Antecedenti absolute, nego Consequentiam. Ad primam probationem distinguo Antecedens: id quòd est omni modo finitum, concedo Antecedens; quòd aliquà ratione est infinitum, nego Antecedens, & Consequentiam: quia humanus appetitus est infinitus modò explicatò.

Ad secundam probationem, concessò Antecedenti, nego Consequentiam: appetitui namque finito repugnat per formam infinitam à se essentiam actuari; & ideo non potest ad sui satietatem formam infinitam: non autem repugnat ei ad aliquid infinitum objective terminari, sed potius id perit, etsi finitus sit: & ideo in solo bono infinito tanquam in objecto potest quietare.

36. Dices, si appetitus esset infinitus entitativè, ad sui satietatem non amplius exposceret, quàm infinitum objectum: Ergo cum sit entitativè finitus, id non potest petere. Pater Consequentia: nam id, quòd est finitum in genere entis, nequit ad sui satietatem id ipsum exigere, quòd postulat infinitum entitativè.

37. Respondeo concessò Antecedenti, negando Consequentiam. Ad cuius probationem, distinguo Antecedens: Non potest idem petere, & eodem modo, concedo Antecedens: idem diversò modò, nego Antecedens. Modi autem

diversitas consistit in hoc, quòd si appetitus esset infinitus entitativè, attingeret modò infinitò objectum infinitum, & sic satiaretur: sed quia est finitus in genere entis, etsi petat objectum infinitum, illud tamen non petit attingere modò infinitò, sed finitò.

Instabis: Ratio D. Thomæ, vel probat debere attingi objectum infinitum modò infinitò, ut appetitus noster quietetur, vel non convincit petere objectum infinitum: At primum non convincit, ut modò asseivimus: Ergo nec secundum. Major probatur: ex eo enim probavimus nostrum appetitum non satiari per bona creata, quia quovis illorum, vel omnibus illis per intellectum cognitis, restat cognoscendum bonum increatum, ad cuius cognoscendum appetitus noster inclinatur: similiter, cum bono increatò, finitò modò cognitò, adhuc restet idemmet objectum ut perfectiori modò cognoscibile; & ad istam majorem, seu perfectiorem cognitionem detur inclinatio in nobis, non quietabitur hominis appetitus, nisi ad infinitum modum cognitionis, quò perfectior non sit, perveniat.

Respondeo negando Majorem, ad cuius probationem, concessò Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis in eo consistit, quòd inclinatio ad cognoscendum Deum, qui est creaturarum causa, est substantialis nostro appetitui; inclinatio autem ad majorem perfectionem cognitionis habita de Deo, est veluti modalis ejusdem appetitùs perfectior: unde quia beatitudo objectiva non debet nostrum appetitum satiare quoad omnem modum, seu perfectionem intentionem illius (est enim impossibile quoad istam rationem inquam plene satiari) sed solum debet illum quietare quoad substantiam suam inclinationis; & tamen cognitis omnibus creaturis, & ignoratò, seu non cognitò Deo quidditative, non ita satiatur appetitus humanus, id est quoad substantiam suam inclinationis, ideo bene intulimus cum D. Thoma, non posse in aliquo, præterquam in Deo quidditative cognito, objectivam hominis felicitatem consistere.

ARTICULUS II.

An Deus ut unus sit sufficiens ad nos beatificandum, ita quòd si per impossibile lateret ut Trinus, perfectè à bonum beatitudo subsisteret?

CERTUM est, visà divinà essentia de facto videri omnes personas Divinas; imò celeberrimos Theologi docent, non posse essentiam divinam videri sine Personis, etiam de potentia Dei absoluta, ut in tractatu de visione beata huius ostendimus. Veruntamen, quia licet interdum uti suppositione impossibili ad investigandam rationem formalem & essentialem alicujus rei, ut patet, quando quaeritur, an si Spiritus sanctus non procederet à Filio, distingueretur ab illo? ideo ad explorandam essentiam & rationem formalem objectivam beatitudinis, quæ Sancti perficiuntur in caelo, inquirunt hic Theologi, an Deus ut unus sit objectum sufficiens ad nos beatificandum, ita quòd si per impossibile lateret ut Trinus, essentia beatitudinis adhuc subsisteret.

Partem